

مجموعه
روایات
مهدوی

روایت

الحمد لله
الذي هدانا لهذا
ما كنا لنهتدي لولا
هدى الله لنا

موعود قرآن

چهل حدیث در توضیح چهل آیه

قرآن در باره امام مهدی علیه السلام

تقدیم به ساحت مقدس حضرت مولانا
صاحب الزمان ارواحنا له الفداء

موعود قرآن: چهل حدیث در توضیح چهل آی [قرآن دربار] مهدی
صاحب الزمان (عج) / واحد پژوهش و تحقیق مؤسسه فرهنگی
موعود (عج). - تهران: موعود عصر (عج)، ۱۳۸۴.
۸۳ ص.

ISBN ۹۷۸-۹۶۴-۶۹۶۸-۷۴-۵

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه به صورت زیر نویس.

۱. محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ ق. - جنبه های
قرآنی. الف. مؤسسه فرهنگی موعود (عج). ب. عنوان: چهل حدیث
در توضیح چهل آیه قرآن درباره مهدی صاحب الزمان (ع).

۲۹۷ / ۱۵۹

BP ۱۰۴ / م ۲۵

۸۴-۱۵۷۱۴ م

کتابخانه ملی ایران

موعود قرآن

چهل حدیث در توضیح چهل آیه قرآن درباره امام
مهدی (عج)

تدوین: واحد پژوهش مؤسسه فرهنگی موعود

ناشر: موعود عصر (عج)

سال و محل نشر: تهران، ۱۳۹۰

شمارگان: ۵۰۰۰

موعود قرآن

ISBN: 978-964-6968-74-5

انتشارات موعود

قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ ریال

تلفن مرکز پخش: ۰۲۱-۶۶۴۵۹۳۷۴ | نمابر: ۰۲۱-۶۶۴۵۹۳۴۷

فروشگاه اینترنتی: www.shop.mouood.com

نشانی: تهران، ص. پ: ۱۳۴۷-۱۴۱۵۵

شماره تلفن: ۱-۶۶۹۵۶۱۶۷

فروشگاه اینترنتی: www.yaranshop.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۹
ایمان به غیب	۱۱
ارتباط دایمی با امام	۱۲
نماز جماعت پیروان ادیان	۱۳
پایان شادی نافرمانان	۱۵
بار سنگین گناهان	۱۷
یاورانی از قوم موسی	۲۱
ناخوشایندی کفار و مشرکان	۲۲
حقیقت ماههای دوازده گانه	۲۳
سردرگمی در پس دو صیحه	۲۵
تکیه گاه حضرت لوط	۲۷
یادگار همیشه جاوید خدا	۲۸
وقت معلوم	۲۹
امر خدا رسید!	۳۰
بنی اسرائیل در امت اسلام	۳۱
ما هم برمی گردیم	۳۴

۳۵	 رمز خونریزیهای قائم علیه السلام
۳۷	 ضعیفان واقعی
۴۰	 راه میان بر هدایت
۴۱	 پناهندگی بی حاصل
۴۳	 حکومت بر سرتاسر زمین
۴۴	 نور بی پایان
۴۶	 یگانه معبود پس از ظهور
۴۷	 سرافکندگی کفار
۴۹	 مضطر واقعی
۵۲	 روز پیروزی
۵۳	 مسافرت با قائم علیه السلام
۵۴	 سرور ابراهیم علیه السلام
۵۶	 بی نیازی نور خورشید
۵۷	 لطف بی انتهای رب
۵۹	 خبر ناگهانی
۶۰	 مقدرات شب قدر
۶۲	 سه روز آرزو
۶۳	 ناگهانی بودن ظهور
۶۶	 حق، همان قائم است
۶۷	 صحیفه‌ای برای شب ظهور
۶۹	 مجرمان و سیمایشان
۷۰	 زنده کردن زمین
۷۱	 عجب از جمادی تا رجب
۷۳	 تمام نور خدا
۷۵	 چه خواهید کرد؟
۷۶	 سال ۲۶۰ هجری

مهلتی اندک	۷۷
والفجر	۷۸
اوج درخشندگی	۷۹
تا سپیده دم	۸۱
مَثَلهایی مخصوص چهارده معصوم علیهم السلام	۸۳

سخن ناشر

انتشار پنجمین جلد از مجموعه «چهل حدیث» با عنوان «موعود قرآن» در آستانه جشن میلاد حضرت ولی عصر، ارواحنا له فداء، فرصت مغتنمی است تا ضمن عرض ادب به پیشگاه آن عالی جناب، متذکر این نکته شویم که دریای بی‌کران و گهربار روایات ائمه دین علیهم‌السلام، خورشید درخشانی است که شبهای تاریک عسرت و غیبت را در فراز و نشیبهای حیات روشن می‌سازد تا دوستان و طالبان حق و حقیقت از صراط مستقیم منحرف نشوند و در وام مجاز، اوهام و باطل، گوهر حق را از دست ندهند.

نشر موعود این اثر را تقدیم ساحت مقدس حضرت ولی عصر (عج)، می‌سازد. باشد که مقبول طبع لطیفشان واقع شود. ان شاء الله.

ایمان به غیب

آلَمْ * ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ * الَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ.^۱
الف، لام، میم * این است کتابی که در [حقانیت] آن
هیچ تردیدی نیست [و] مایه هدایت تقوایندگان است *
آنان که به غیب ایمان می آورند و نماز را بر پا می دارند و از
آنچه به ایشان روزی داده ایم، انفاق می کنند.

از امام صادق (ع) درباره این آیه پرسیدند؛ حضرت پاسخ
دادند:

متقیان، شیعیان علی (ع) هستند و غیب همان حجت
[غایب] است. و شاهد آن، فرموده خدای تعالی است:
و [کافران] گویند چرا آیتی از پروردگارش بر او نازل
نمی شود؟ پس بگو همانا غیب مخصوص خداست،
پس منتظر باشید که ما نیز از منتظران هستیم.^{۲ و ۳}

۱. سوره بقره (۲)، آیات ۲-۳.

۲. سوره یونس (۱۰)، آیه ۲۰.

۳. شیخ صدوق، محمد بن علی بن الحسین، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲،
ص ۳۴۰.

ارتباط دایمی با امام

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ.^۱

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، صبر کنید و ایستادگی
ورزید و مرزها را نگهبانی کنید و از خدا پروا نمایید؛
امید است که رستگار شوید.

امام باقر علیه السلام درباره این آیه فرمودند:

صبر کنید بر آدای فرایض و بادشمنتان پایداری کنید و
با امامتان [که انتظارش را می‌کشید] رابطه^۲ نمایید.^۳

۱. سورة آل عمران (۳)، آیه ۲۰۰.

۲. رابطه با امام علیه السلام یعنی خود را به رشته ولایت او بستن و بر خدمت و پیروی و
یاری او گردن نهادن، و این یکی از ارکان ایمان است که آدمی خود را به امام
خویش مربوط سازد و از او جدا نشود. برای توضیح بیشتر به ترجمه کتاب مکمال
المکارم (اثر مرحوم آیت الله سید محمد تقی موسوی اصفهانی)، ج ۲، ص ۵۸۶
مراجعه کنید.

۳. نعمانی، الغیبة، ص ۱۰۵.

نماز جماعت پیروان ادیان

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا.^۱

و از اهل کتاب، کسی نیست مگر آنکه حتماً پیش از
مرگ خود به او ایمان می آورد و روز قیامت [عیسی نیز]
بر آنان شاهد خواهد بود.

شهر بن حوشب نقل می کند که روزی حجاج از او
می پرسد: [ای شهر] آیه ای در کتاب خدا هست که در آن
درمانده ام.

گفتم: ای امیر کدام آیه است؟

گفت: فرموده خداوند: و هیچ کس از اهل کتاب نیست جز
آنکه پیش از مرگ به وی ایمان خواهد آورد. به خدا سوگند، من
دستور می دهم یهودی و نصرانی را گردن می زنند، سپس چشم
بر او می دوزم و نمی بینم لبهایش را حرکت دهد تا اینکه بی
حرکت گردد؟

گفتم: خداوند حال امیر را اصلاح نماید، چنان که تأویل

۱. سورة نساء (۴)، آیه ۱۵۹.

کرده‌ای نیست.

گفت: چگونه است؟

گفتم: همانا عیسی علیه السلام پیش از روز قیامت به دنیا فرود می‌آید، و اهل هیچ آیین یهودی و غیر آن (نصرانی) باقی نماند، مگر آنکه پیش از مردنش^۱ به او ایمان آورد، و پشت سر حضرت مهدی علیه السلام نماز می‌گذارد.

گفت: وای بر تو.. این را از کجا می‌گویی و از کجا آورده‌ای؟
گفتم: این را محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب علیه السلام برایم حدیث فرمودند.

گفت: به خدا سوگند، آن را از چشمه زلالی اخذ کرده‌ای^۲.

۱. یعنی: پیش از مردن حضرت عیسی علیه السلام و یا هر کدام از اهل کتاب هنگام مردنشان آن حضرت را می‌بینند و به او ایمان می‌آورند، ولی در آن حال ایمان آنها هیچ سودی ندارد، و چون در آخر الزمان حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه ظهور کند و عیسی از آسمان فرود آید و پشت سر آن بزرگوار نماز بخواند، کسانی که از اهل کتاب زنده باشند به او ایمان آورند، همچنان که مردگانشان ایمان آوردند سیمای حضرت مهدی علیه السلام در قرآن، (اثر مرحوم علامه سید هاشم حسینی بخرانی، ترجمه سید مهدی حائری قزوینی) ص ۱۱۵.

۲. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۵۸.

پایان شادی نافرمانان

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ.^۱

پس، چون آنچه را که بدان پند داده شده بودند، فراموش کردند، درهای هر چیزی [از نعمتها] را بر آنان گشودیم. تا هنگامی که به آنچه داده شده بودند، شاد گردیدند؛ ناگهان [گریبان] آنان را گرفتیم، و یکباره نومید شدند.

از امام باقر علیه السلام در مورد این آیه می پرسند؛ حضرت پاسخ می دهند:

اینکه فرمودند:

«پس چون آنچه به ایشان تذکر داده شده بود همه را فراموش کردند» یعنی: پس چون ولایت حضرت علی علیه السلام را ترک گفتند و حال آنکه به آن مأمور شده بودند؛ «ابواب همه چیز را بر آنها گشودیم» یعنی: دولتشان در دنیا و آنچه بر ایشان در آن گسترده شده

۱. سوره انعام (۶)، آیه ۴۴.

است و اما اینکه فرموده: «تا آنگاه که به آنچه عطا شدند، شادمان و مغرور گشتند به ناگاه آنها را [به کیفر اعمالشان] گرفتار کردیم و در آن هنگام خوار و ناامید شدند» منظور از آن قیام حضرت قائم علیه السلام است، به طوری که گویی هیچ گاه سلطه و حکومتی بر ایشان نبوده، و این است که فرموده: «ناگهان [گریبان آنان را گرفتیم خوار و یکباره نومید شدند]» آخر این آیه بر حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم نازل گشت: «پس ریشه قومی که ستم پیشه بودند کنده شد و ستایش خدای را که پروردگار عالمیان است^۱».

بار سنگین گناهان

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا
عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَ
يَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا
بِهِ وَعَزَّوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ.^۱

همانان که از این فرستاده، پیامبر درس نخوانده، که نام
او را نزد خود در تورات و انجیل نوشته می‌یابند،
پیروی می‌کنند؛ [همان پیامبری که] آنان را به کار
پسندیده فرمان می‌دهد و از کار ناپسند باز می‌دارد و
برای آنان چیزهای پاکیزه را حلال و چیزهای ناپاک را
برایشان حرام می‌گرداند و از [دوش] آنان قید و
بندهایی را که برایشان بوده است، بر می‌دارد. پس
کسانی که به او ایمان آوردند و بزرگش داشتند و
یاری‌اش کردند و از نوری که با او نازل شده پیروی
کردند، آنان همان رستگاران‌اند.

۱. سوره اعراف (۷)، آیه ۱۵۷.

از امام محمد باقر علیه السلام درباره استطاعت و سخنان مردم پرسیدند. ایشان در حالی که این آیه را تلاوت کرد: «مردم همواره [از لحاظ عقیده] مختلف خواهند بود؛ مگر آن را که پروردگار تو رحم فرماید [و به راه هدایت کند] و برای همین آنان را آفرید»^۱ فرمودند:

ای ابو عبیده؛ مردم در رسیدن به قول [حق] در اختلافند و همگی در معرض هلاکتند.

راوی گوید: عرضه داشتم: منظور از اینکه خداوند فرموده: «مگر آن را که پروردگار تو رحم فرماید» چیست؟ آن حضرت علیه السلام فرمودند:

آنان شیعیان ما هستند، و برای رحمت [خاص] خود ایشان را آفریده و همین است که فرموده «و برای همین آنان را آفرید»^۲ خداوند [عز و جل] می فرماید: و برای اطاعت امام، آن رحمتی که فرموده: و «رحمت من همه چیز را فرا گرفته» منظور خداوند، علم امام است که از علم خداوند سرچشمه گرفته، و همه چیز را فرا گرفته و ایشان را شیعیان ما اند.

حضرت علیه السلام ادامه دادند:

«آن [رحمت] را برای کسانی که پرهیز می کنند، خواهم نوشت»^۳ یعنی از ولایت و اطاعت غیر از امام پرهیز می کنند.

سپس فرمودند:

۱. سوره هود (۱۱)، آیات ۱۱۹-۱۱۸.

۲. سوره اعراف (۷)، آیه ۱۵۶.

۳. سوره اعراف (۷)، آیه ۱۵۶.

«او را نزد خود در تورات و انجیل نوشته می‌یابند.» منظور از «او» پیغمبر ﷺ، و وصی و قائم ﷺ می‌باشد، آنان را به معروف امر می‌کند. هرگاه به پا خیزد، و از منکر ایشان را باز می‌دارد و منکر کسی است که برتری و فضیلت امام را انکار نماید و رد کند و «چیزهای پاکیزه را برایشان حلال می‌نماید» [یعنی]: گرفتن علم از اهل آن، [و پلیدیها را بر آنان حرام می‌دارد] [پلیدیها] گفتار مخالفان است، و بار سنگین را از گردنشان برگیرد و آن گناهانی است که پیش از شناختن فضیلت امام در ترک فضیلت امام بر زبان می‌رانند، در صورتی که به آن امر نشده بودند؛ پس چون به فضیلت امام را آگاه شدند، بارشان را از دوششان کنار گذاشت و «إِضْر» همان گناه است، و گناهان بارهای سنگینند.

آنگاه خداوند آنان را معرفی کرد و فرمود: «آنان که به او ایمان آوردند» [یعنی با ایمان به خدا] به امام [ایمان آوردند] و او را گرمی داشته و یاری نموده «و از آن نوری که همراه وی نازل گشت پیروی کردند آنان همان رستگارانند» یعنی کسانی که از عبادت جبت و طاغوت دوری گزیدند و منظور از «جبت» و «طاغوت» فلان و فلان است و «عبادت»: همان اطاعت مردم از ایشان می‌باشد و سپس فرمودند: «و به درگاه خداوند توبه و انابه کنید و تسلیم امر او شوید پیش از آنکه بر شما عذاب نازل شود و پس از آن یاری نشوید»^۱؛ سپس ایشان را پاداش داده و فرماید: «برای آنان مژدگانی و بشارت در زندگی دنیا و آخرت خواهد بود»^۲، و امام آنان را به قیام حضرت قائم ﷺ و ظهور او، و کشته شدن دشمنانشان، و نجات در آخرت و وارد شدن بر حضرت

۱. سوره زمر (۳۹)، آیه ۵۴.

۲. سوره یونس (۱۰)، آیه ۶۴.

محمد ﷺ و امامان راستین ﷺ کنار حوض [کوثر] بشارت
می دهد^۱.

۱. شیخ کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۴۲۹.

یاورانی از قوم موسی

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ.^۱
و از میان قوم موسی، جماعتی هستند که به حق
راهنمایی می‌کنند و به حق دآوری می‌نمایند.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

هرگاه قائم آل محمد ۷ به پا خیزد، از پشت کعبه بیست
و هفت مرد را بیرون می‌آورد. پانزده تن از قوم موسی
آنان که به حق قضاوت نموده و به آن باز می‌گردند و
هفت تن از اصحاب کهف، و یوشع وصی حضرت
موسی، و مؤمن آل فرعون، و سلمان فارسی، و
ابودجانه انصاری، و مالک اشتر.^۲

۱. سوره اعراف (۷)، آیه ۱۵۹.

۲. عیاشی. محمد بن مسعود. تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۳۲.

ناخوشایندی کفار و مشرکان

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى
الَّذِينَ كُفِّرُوا وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ.^۱

او کسی است که پیامبرش را به هدایت و دین درست
فرستاد تا آن را بر هر چه دین است، پیروز گرداند؛ هر
چند مشرکان خوش نداشته باشند.

امام ششم علیه السلام درباره این آیه فرمودند:

به خدا سوگند تاویل آن هنوز نازل نشده و تاویل آن
نازل نخواهد شد تا اینکه قائم علیه السلام خروج نماید؛ پس
چون قائم علیه السلام خروج کند هیچ کافر به خدای عظیم و
هیچ مشرک به امامت باقی نماند مگر اینکه خروج او را
اکراه دارد؛ تا جایی که اگر کافر یا مشرکی در دل سنگی
[مخفی] باشد، آن سنگ [به زبان آمده و] خواهد گفت:
ای مؤمن در شکم من کافری هست، مرا بشکن و او را به
قتل رسان ^۲.

۱. سوره توبه (۹)، آیه ۳۳.

۲. کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۰.

حقیقت ماههای دوازده گانه

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ^۱.

در حقیقت شماره ماهها نزد خدا، از روزی که آسمانها و زمین را آفرید و در کتاب [علم] خدا، دوازده ماه است؛ از این [دوازده ماه]، چهار ماه، [ماه] حرام است. این است آیین استوار؛ پس در این [چهار ماه] بر خود ستم مکنید و همگی با مشرکان بجنگید، چنان که آنان همگی با شما می جنگند و بدانید که خدا با پرهیزگاران است.

جابر از امام باقر علیه السلام در مورد تأویل این آیه پرسید؛ آن حضرت آهی کشیده و فرمودند:

ای جابر منظور از «سال» جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله است و ماههای آن دوازده ماه است که امیرالمؤمنین علیه السلام تا به

من و به فرزندم جعفر و پسرش موسی و پسرش علی و
 پسرش محمد و پسرش علی و تا پسرش حسن و تا
 پسرش محمد هادی مهدی علیه السلام دوازده امام حجت‌های
 خداوند بر خلقش و امانی او بر وحی و علمش
 می‌باشند؛ و آن چهار [ماه] حرام که همانها دین
 استوارند چهار تن از ایشانند که به یک اسم برمی‌آیند،
 علی امیرالمؤمنین، و پدرم علی بن الحسین، و علی بن
 موسی، و علی بن محمد علیه السلام؛ بنابراین اقرار به ایشان
 همان دین استوار است. «پس در مورد آنان بر خویش
 ستم نکنید» یعنی: به همه آنان معتقد باشید که هدایت
 شوید.^۱

۱. شیخ طوسی، محمد بن حسن، الغیبة، ص ۹۶.

سر درگمی در پس دو صیحه

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللَّهُ يَهْدِي
لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ
يُهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ.^۱

بگو [ای پیامبر] آیا هیچ کدام از شرکای شما [مشرکان]
کسی را به راه حق هدایت می‌کند و بگو تنها خدا است
که [خلق را] به سوی حق هدایت می‌فرماید. آیا آنکه
خلق را به راه حق رهبری می‌کند، سزاوارتر به پیروی
است یا آنکه هدایت نتواند کرد مگر آنکه خود هدایت
شود؛ پس شما را چه شده و چگونه چنین قضاوت
باطل می‌کنید؟

به امام صادق علیه السلام عرضه داشتند: [مخالفان] ما را توبیخ و
سرزنش می‌کنند و دروغگو می‌شمارند بابت اینکه می‌گوییم:
دو صیحه خواهد بود. آنها می‌گویند: از کجا معلوم خواهد شد
که کدام حقیقت است و کدام باطل؟ حضرت علیه السلام پرسیدند: در
پاسخ آنها چه می‌گویید؟ عرض کردم: چیزی در رد آنها

نمی‌گوییم. فرمودند:

بگویید: کسی که پیشتر به آن ایمان داشته آن را تصدیق
خواهد کرد.

سپس حضرت این آیه را تلاوت کردند.^۱

۱. شیخ کلینی، محمد بن یعقوب، روضه کافی، ص ۲۰۸.

تکیه گاه حضرت لوط

قَالَ لَوْ أَنِّي لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ أُوِي إِلَىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ^۱.
[لوط] گفت: «کاش برای مقابله با شما قدرتی داشتم،
یا به تکیه گاهی استوار پناه می جستم».

امام صادق علیه السلام فرمودند:

اینکه لوط به قومش گفت: کاش برای مقابله با شما
تکیه گاه و پشتیبان محکمی در اختیارم بود مقصودش
جز این نبود که نیروی قائم علیه السلام را تمنا کند، و رکن شدید
یاران آن حضرت هستند که یک مرد از آنها قوت چهل
مرد را دارد و دلش از کوه آهنین محکمتر است و اگر به
کسوههای آهن بگذرند، آنها را از بین می برند؛ و
شمشیرهایشان را کنار نگذارند مگر وقتی که خداوند،
عَزَّوَجَلَّ، راضی شده باشد^۲.

۱. سوره هود (۱۱)، آیه ۸۰

۲. کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۳.

یادگار همیشه جاوید خدا

بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ^۱.

باقیمانده (یادگار) خداوند برای شما بهتر است، اگر که ایمان آورده باشید.

به امام پنجم علیه السلام عرض شد: آیا به قائم علیه السلام [با عنوان امیرالمؤمنین سلام کنیم؟ حضرت فرمودند:

نه، این نام را خداوند بر امیرالمؤمنین علیه السلام قرار داده و هیچ کس - چه قبل از ایشان و چه پس از آن حضرت - به این نام خوانده نمی شود، مگر اینکه کافر باشد.

به حضرت عرضه داشتند: پس چگونه به ایشان سلام کنیم؟ فرمودند: بگویید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ.

و سپس آیه فوق را تلاوت فرمودند.^۲

۱. سوره هود (۱۱)، آیه ۸۶.

۲. البیاضی، الصراط المستقیم، ج ۲، صص ۲۳۲ - ۲۳۱.

وقت معلوم

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ * قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ
الْمُنْظَرِينَ * إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ.^۱

گفت: پروردگارا، پس مرا تا روزی که برانگیخته
خواهند شد، مهلت ده. فرمودند: تو از مهلت یافتگانی
تا روز وقت معلوم.

از امام صادق (ع) درباره روز معلومی که شیطان ضمن این
آیات از خداوند متعال مهلت می‌طلبد، پرسیدند؛ حضرت (ع) ،
جواب دادند:

وقت معلوم روز قیام قائم آل محمد صلیل است. هرگاه
خداوند او را برانگیزد در مسجد کوفه که ابلیس می‌آید
- در حالی که بر زانوهایش راه می‌رود - و می‌گوید: ای
وای از این روزگار؛ آنگاه از پیشانیش گرفته شده
گردنش را می‌زنند. آن هنگام روز وقت معلوم است که
مدّت او به پایان می‌رسد.^۲

۱. سورة حجر (۱۵)، آیات ۳۸-۳۶.

۲. طبری، محمد بن جریر، دلائل الإمامة، ص ۲۴۰.

امر خدا رسید!

أتى أمر الله فلا تستعجلوه سبحانه و تعالى عما يُشركون^۱.
[هان] امر خدا در رسید، پس در آن شتاب مکنید. او
منزه و فراتر است از آنچه [با وی] شریک می سازند.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

نخستین کسی که با قائم علیه السلام بیعت می کند، جبرئیل
است که به صورت پرندۀ سفیدی نازل می شود و با آن
حضرت بیعت می نماید. سپس یک پای بر بیت الله
الحرام و پای دیگر بر بیت المقدس می گذارد، آنگاه با
صدای فصیح بلیغی که همه خلایق می شنوند فریاد
خواهد زد:

امر الهی آمد پس آن را زود شمارید^۲.

۱. سورة نحل (۱۶)، آیه ۱.

۲. کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۱.

بنی اسرائیل در امت اسلام

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقَ كَبِيرًا ۖ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ۖ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا^۱

و در کتاب [آسمانی شان] به فرزندان اسرائیل خبر دادیم که: «قطعاً دو بار در زمین فساد خواهید کرد و قطعاً به سرکشی بسیار بزرگی بر خواهید خاست». پس آنگاه که وعده [تحقق] نخستین آن دو فرا رسد، بندگان از خود را که سخت نیرومندند، بر شما می‌گماریم تا میان خانه‌ها [یتان] برای قتل و غارت شما [به جستجو در آیند و این تهدید تحقق یافتنی است. پس [از چندی] دوباره شما را بر آنان چیره می‌کنیم و شما را با اموال و پسران، یاری می‌دهیم و [تعداد] نفرات شما را بیشتر می‌گردانیم.

از حضرت صادق علیه السلام روایت شده که آن حضرت درباره فرموده خداوند متعال: «و به بنی اسرائیل در کتاب خبر دادیم که البته شما دوبار در زمین فساد بزرگی خواهید کرد» فرمودند: یکی کشتن علی بن ابی طالب علیه السلام و دوم ضربت زدن به امام حسن علیه السلام. «و تسلط و سرکشی سخت ظالمانه‌ای خواهید داشت» فرمودند: کشته شدن امام حسین علیه السلام است. «پس هرگاه نوبت نخستین انتقام فرا رسد» پس چون موعد یاری گرفتن و خونخواهی برای حسین علیه السلام فرا رسد، «بندگان سخت جنگجوی خویش را بر شما خواهیم برانگیخت تا آنجا که درون خانه‌هایتان را نیز جستجو کنند» آنها قومی هستند که خداوند آنان را پیش از قیام حضرت قائم علیه السلام بر می‌انگیزد، که هیچ [مسئول] خونی از آل محمد علیهم السلام باقی نگذارند جز اینکه او را بکشند. «و این وعده حتمی خواهد بود» یعنی: آمدن حضرت قائم علیه السلام [وعده‌ای حتمی است]، سپس بار دیگر شما را بر آنان سلطه دهیم. خروج امام حسین علیه السلام با هفتاد تن از اصحابش [در زمان رجعت] در حالی که کلاه خودهای زرینی که دورو دارد بر سر دارند و منادیانی به مردم برسانند: این حسین است که خارج شده، تا آنجا که مؤمنان هیچ شک و تردید درباره او نکنند و بدانند که او دجال و شیطان نیست، و اوست حجت قائم [به حق] در میان شما و چون معرفت به اینکه آن حضرت همان حسین علیه السلام است در دلهای شیعیان استقرار یافت، مرگ حضرت حجت فرا می‌رسد. کسی که آن جناب را غسل می‌دهد و کفن و حنوط می‌کند و به خاک می‌سپارد همان حسین [بن

علی [علیه السلام] خواهد بود و جز وصی و امام هیچ کس
متصدی [امر کفن و دفن] وصی نشود.^۱

... ما هم برمی گردیم

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمُ وَإِنْ عُذْتُمْ عُدْنَا وَ جَعَلْنَا جَهَنَّمَ
لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا^۱

امید است که پروردگارتان شما را رحمت کند، و[الی]
اگر [به گناه] باز گردید، [ما نیز به کیفر شما] باز
می گردیم. دوزخ را برای کافران، زندان قرار دادیم.

علی بن ابراهیم در تفسیرش که منسوب به امام صادق علیه السلام
است می گوید:

«امید است پروردگارتان باز بر شما مهربانی کنند» یعنی،
شما را بردشمنتان پیروز فرماید. سپس به بنی امیه خطاب کرد
و فرمودند: «و چنانچه باز [به عصیان و گناه] باز گردید ما هم [به
عقوبت شما] برگردیم» یعنی اگر شما به وسیله سفیانی باز
گردید، ما به وسیله قائم از آل محمد علیه السلام باز گردیم «و جهنم را
زندان کافران قرار دهیم» یعنی زندانی که در آن محصور
بمانند.^۲

۱. سوره اسراء (۱۷)، آیه ۸

۲. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۱۴

رمز خونریزیهای قائم علیه السلام

... وَ مَنْ قُتِلَ مَظْلُوماً فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَّهِ سُلْطَاناً فَلَا يُشْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُوراً.^۱

... و هر کس مظلوم کشته شود، به سرپرست وی قدرت داده ایم. پس [او] نباید در قتل زیاده روی کند، زیرا او [از طرف شرع]، یاری شده است.

به امام هشتم علیه السلام عرض شد: یابن رسول الله، درباره حدیثی که از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند: هرگاه قائم علیه السلام قیام [خروج] کند، ذراری و نوادگان قاتلان حسین علیه السلام را به خاطر کارهای پدرانشان به قتل خواهد رساند، چه می فرمایید؟ فرمودند: همین طور است. عرض کردم: پس قول خدای عز و جل: «و هیچ نفسی بار دیگری را بر دوش نمی گیرد» معنایش چیست؟ فرمودند:

خداوند در تمامی اقوالش راست گفته، ولی ذریه قاتلان امام حسین به کرده پدرانشان راضی هستند و به آن جنایتها افتخار می کنند؛ و هر کس به کاری راضی

۱. سورة اسراء (۱۷)، آیه ۳۳.

باشد همچون کسی است که آن را انجام داده، و چنانچه
مردی در مشرق کشته شود و مرد دیگری در مغرب به
کشته شدنش راضی باشد، آنکه رضا داده نزد خدای عزّ
و جلّ شریک قاتل خواهد بود، بنابراین تنها بدین
جهت حضرت قائم علیه السلام وقتی خروج کند آنها را
می‌کشد که از کردار پدرانشان راضی اند.

راوی گوید: به آن جناب عرض کردم: هرگاه قائم از
شما بپا خیزد اول چه کار می‌کند؟ فرمودند:

از بنی شیبه آغاز می‌نماید و دستهایشان را قطع
می‌کند؛ چون آنها دزدان بیت الله عزّ و جلّ هستند.^۱

۱. شیخ صدوق، محمد بن علی بن الحسین، عیون اخبار الرضا علیه السلام، ص ۱۵۱.

ضعیفان واقعی

... حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ
فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضْعَفُ جُندًا.^۱

... تا وقتی آنچه به آنان وعده داده می‌شود: یا عذاب، یا
روز رستاخیز را ببینند؛ پس به زودی خواهند دانست
جایگاه چه کسی بدتر و سپاهش، ناتوان‌تر است.

از امام صادق علیه السلام روایت شده که درباره آیه «و چون آیات و
نشانه‌های ما به روشنی بر آنان خوانده می‌شود، کسانی که کفر
ورزیدند به آنانکه ایمان آورده‌اند گویند: کدامیک از دو گروه [ما
و شما] مقام بهتر و جایگاه خوبتری دارند»^۲ فرمودند:

رسول خدا صلی الله علیه و آله قریش را به ولایت ما دعوت کرد،
ولی آنها دوری گزیده و آن را منکر شدند. پس کسانی که
کفر ورزیدند از قریش به آنان که ایمان آورده بودند و
کسانی که به امیرالمؤمنین و ما اهل البيت اقرار
داشتند، گفتند: کدامیک از دو گروه مقام بهتر و جایگاه
خوبتری دارند. این سخن را از روی سرزنش به مومنان

۱. سوره مریم (۱۹)، آیه ۷۵.

۲. سوره مریم (۱۹)، آیه ۷۳.

گفتند: پس اَمْتِهای گذشته که آن نسلها اثاث و زندگانی
جالبتر و بهتری داشتند.^۱

عرضه داشتم اینکه خداوند فرموده: «هر کس به راه
ضلالت رفت خدای رحمان او را مهلت و تمکن هم
دهد»؟ فرمودند:

همه آنان در مسیر گمراهی بودند؛ نه ولایت
امیرالمؤمنین (علیه السلام) را باور داشتند و نه ولایت ما را گردن
نهادند. پس آنان گمراهان و گمراه کنندگانی بودند که
خداوند ایشان را در ضلالت و سرکشی شان مهلت
می دهد تا هنگامی که بمیرند؛ پس [خداوند] آنها را به
وضع بدتر و سپاه ضعیفتری منتقل فرماید.

عرض کردم: اینکه خداوند فرموده: «تا آنگاه که وعده
[عذاب] را به چشم خود بینند که یا [کشته شدن و عقوبت]
عذاب دنیا است و یا فرارسیدن ساعت [مقرر] به زودی خواهند
دانست که کدامیک [از مؤمنان و کافران] جایگاهش بدتر و
سپاهش ضعیفتر است»؟ فرمودند:

اینکه فرماید: «تا آنگاه که وعده [عذاب] را به چشم
خود ببینند» آن خروج حضرت قائم (علیه السلام) و همان
ساعت است. در آن روز خواهند دانست و آنچه از
سوی خداوند به دست ولی اش [قائم] می آید،
و همین که فرموده: «کدامیک جایگاهش بدتر است»
یعنی نزد حضرت قائم (علیه السلام)؛ «و سپاهش ضعیفتر».

گفتم: اینکه می فرماید: «و خداوند هدایت یافتگان را
هدایتشان می افزاید»؟^۲ فرمودند:

۱. سوره مریم (۱۹)، آیه ۷۴.

۲. سوره مریم (۱۹)، آیه ۷۶.

در آن روز به خاطر پیروی شان از حضرت قائم علیه السلام هدایت بر روی هدایت می افزاید؛ زیرا که او را رد نکنند و انکار ندارند.

عرضه داشتم: اینکه خداوند فرموده: «در آن روز مالک شفاعت نباشد مگر کسی که نزد خدای رحمان عهدی گرفته باشد»^۱؟ فرمودند:

مگر کسی که با ولایت امیرالمؤمنین و امامان از فرزندانش [بعد از او] علیه السلام خدای را دینداری کرده باشد، که عهد نزد خداوند همین است.

عرض کردم: اینکه فرموده: «همانا کسانی که ایمان آورده و کارهای خوب و شایسته کرده اند خدای رحمان برایشان محبت و دوستی [عمیقی] قرار خواهد داد»^۲؟ فرمودند: ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام همان مودّت و دوستی است که خدای تعالی فرموده است.

عرضه داشتم: [اینکه خداوند فرماید] «همانا ما حقایق این قرآن را تنها به زبان تو آسان و روان ساختیم تا به وسیله آن متقیان را مژدگانی دهی و گروه سرسخت را هشدار دهی»^۳؟ فرمودند: البته خداوند آن [قرآن] را به زبان او آسان کرد هنگامی که امیرالمؤمنین علیه السلام را به راهنمایی نصب فرمود. پس مؤمنان را مژده داد و کافران را از [مخالفت] او بر حذر داشت، و اینان همانها هستند که خداوند آنان را در کتاب خود با عنوان لُدّاً (سرسخت) یعنی کافر یاد کرده است.^۴

۱. سوره مریم (۱۹)، آیه ۸۷

۲. سوره مریم (۱۹)، آیه ۹۶

۳. سوره مریم (۱۹)، آیه ۹۷

۴. الکافی، ج ۱، ص ۴۳۱

راه میان بر هدایت

فَسْتَغْلَمُونَ مِنْ أَصْحَابِ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ هُتْدَى.^۱
 [بگو: همه در انتظاریند. پس در انتظار باشید] زودا که
 بدانید، یاران راه راست کیانند و چه کسی راه یافته
 است.

امام کاظم علیه السلام، فرمودند:
 از پدرم درباره این آیه پرسیدم، فرمودند: صراط
 [سوی] (راه میانه) همان حضرت قائم علیه السلام است، و
 هدایت یافته هر کسی است که به طاعت او هدایت
 گردیده، و مانند این است در کتاب خدای عز و جل: «و
 به راستی که من بر کسی که توبه کند و ایمان آورد و عمل
 صالح انجام دهد، سپس هدایت شود بسیار
 آمرزنده‌ام» و ادامه دادند: [یعنی] به سوی ولایت‌مان
 [هدایت شود]^۲.

۱. سورة طه (۲۰)، آیه ۱۳۵.

۲. ابی العباس بن ماهیار، تأویل الآیات الظاهرة، ص ۳۲۳.

پناهندگی بی حاصل

وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ
* فَلَمَّا أَحْسَرُوا بِأَسْنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ * لَا تَرْكُضُوا وَ
ارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِينَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ * قَالُوا
يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ * فَمَا زَالَتْ تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى
جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ.^۱

و چه بسیار شهرها را که [مردمش] ستمکار بودند، در
هم شکستیم و پس از آنها قومی دیگر پدید آوردیم.
پس چون عذاب ما را احساس کردند، به ناگاه از آن
می گریختند. * [هان] مگریزید، و به سوی آنچه در آن
متنعم بودید و [به سوی] سراهایتان بازگردید، باشد
که شما مورد پرسش قرار گیرید * گفتند: «ای وای بر
ما، که ما واقعاً ستمگر بودیم.» سخنشان پیوسته همین
بود، تا آنان را درو شده بی جان گردانیدیم.

بدر بن خلیل اسدی روایت کرده که می گفت: شنیدم امام
باقر علیه السلام در مورد این آیات فرمودند:

۱. سورة انبیاء (۲۱)، آیات ۱۵-۱۱.

هرگاه حضرت قائم علیه السلام به پا خیزد، [سپاهی را] به سراغ بنی امیه در شام بفرستد [آنها] به سوی روم بگریزند و پس رومیان به آنان گویند: ما به شما راه نمی‌دهیم مگر اینکه به دین نصرانیت بگروید. آنها هم صلیب به گردنشان می‌آویزند و رومیان آنها را راه می‌دهند. و چون یاران حضرت قائم علیه السلام به سوی روم روند رومیان از آنها امان خواهند و تقاضای صلح نمایند. یاران قائم علیه السلام گویند: «ما صلح نمی‌کنیم مگر اینکه افرادی را که از ما به شما پناهنده شده‌اند را به ما تسلیم کنید.» آنان را به ایشان تسلیم خواهند کرد، و این است فرمایش خداوند: نگریزید و بازگردید به سوی آنچه که در آن در خوشگذرانی و آسایش بوده‌اید و به خانه‌های خود رو آورید تا شاید پرسش شوید. فرمودند: از [محل] گنجهای ایشان بپرسند با اینکه خود بهتر می‌دانند، در این هنگام است که گویند: ای وای بر ما که ستمگر بودیم. و پیوسته این سخن را بگویند تا اینکه درو شده و خاموش و بی‌جان‌شان سازیم.^۱

حکومت بر سر قاسر زمین

الَّذِينَ إِن مَّكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَ
أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ.^۱
همان کسانی که چون در زمین به آنان توانایی دهیم،
نماز بر پا می‌دارند و زکات می‌دهند و به کارهای
پسندیده و امی‌دارند و از کارهای ناپسند باز می‌دارند و
فرجام همه کارها از آن خداست.

امام باقر علیه السلام فرمودند:

این [آیه] تا آخر برای آل محمد علیهم السلام است و خداوند
حضرت مهدی و اصحابش را مالک و مسلط بر
مشارق و مغارب زمین خواهد ساخت. و دین را
آشکار و غالب خواهد فرمود. و خداوند به او و [به
دست] اصحابش بدعتها و باطلها را از بین خواهد برد؛
همچنان که سقیهان حق را میرانده باشند، تا جایی که
اثری از ظلم دیده نشود، و امر به معروف و نهی از منکر
نمایند.^۲

۱. سوره حج (۲۲)، آیه ۴۱.

۲. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۸۷.

نور بی پایان

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا
مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ
يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ
زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ
لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ^۱

خدا نور آسمانها و زمین است. مَثَلِ نور او چون
چراغدانسی است که در آن چراغی، و آن چراغ در
شیشه‌ای است. آن شیشه گویی اختری درخشان است
که از درخت خجسته زیتونی که نه شرقی است و نه
غربی، افروخته می‌شوند. نزدیک است که روغنش -
هر چند بدان آتشی نرسیده باشد - روشنی بخشد.
روشنی بر روی روشنی است. خدا هر که را بخواهد با
نور خویش هدایت می‌کند و این مَثَلها را خدا برای
مردم می‌زند و خدا به هر چیزی دانا است.

از جابر بن عبدالله انصاری روایت شده که گفت: به مسجد کوفه داخل شدم، دیدم حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، با انگشت بر روی زمین چیزی می نویسد و تبسم می کند. عرضه داشتم: یا امیرالمؤمنین! چه چیز موجب خنده شما شده است؟ فرمودند: در شگفتم از کسی که این آیه را می خواند ولی آن طور که شایسته است به معنی آن معرفت ندارد.

عرض کردم: کدام آیه یا امیرالمؤمنین؟ فرمودند:

اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكُوهٍ
«مشکات»: حضرت محمد صلی الله علیه و آله است؛ «مصباح»: من هستم؛ «زجاجه»: حسن و حسین می باشند؛ و «کوکب درّی» او علی بن الحسین است؛ «شجرة مباركة» محمد بن علی است؛ «زیتون» جعفر بن محمد است؛ «لَا شَرْقِيَّةٍ» موسی بن جعفر است؛ «وَلَا غَرْبِيَّةٍ» علی بن موسی است؛ «يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ» محمد بن علی است؛ «وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ» علی بن محمد است؛ «نُورٌ عَلَى نُورٍ» حسن بن علی است؛ «يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَن يَشَاءُ» قائم مهدی است که درود بر آنان باد؛ «وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ»^۱.

۱. حسینی بحرانی، سیدهاشم، المحجة فیما نزل فی القائم الحجة علیه السلام، ص ۱۴۷.

یگانه معبود پس از ظهور

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَنِ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى الْكَافِرِينَ
عَسِيرًا.^۱

آن روز، فرمانروایی به حق، از آن [خدای] رحمان
است و روزی که بر کافران بسی دشوار است.

علی بن اسباط می گوید: اصحابمان روایت کرده اند درباره
این آیه شریفه که فرمودند:

همانا فرمانروایی امروز (و پیش از امروز) و بعد از
امروز از آن خدای رحمان است، ولی چون قائم علیه السلام به
پا خیزد جز خدای عز و جلّ عبادت نخواهد شد.^۲

۱. سوره فرقان (۲۵)، آیه ۲۶.

۲. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۳۷۲.

سرافکندگی کفار

إِنْ نَشَأْ نُنْزِلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ.^۱

اگر بخواهیم معجزه‌ای از آسمان بر آنان فرود می‌آوریم
تا در برابر آن گردنهایشان خاضع گردد.

امام صادق علیه السلام می‌فرمودند:

پنج علامت پیش از قیام قائم علیه السلام هست: صیحه
[آسمانی]، و سفیانی، و فرورفتگی [زمین در بیداء]، و
کشته شدن نفس زکیه، و یمانی.

راوی گوید: عرضه داشتم: فدایت گردم پس اگر کسی از
خاندان شما پیش از این نشانه‌ها خروج کرد، آیا با وی خروج
نماییم؟ فرمودند:
نه.

گوید: چون فردای آن روز شد آیه فوق را تلاوت کرده و به
آن جناب عرض کردم: آیا [منظور] این صیحه است؟ فرمودند:
همانا چنانچه انجام گیرد، گردنهای دشمنان خداوند

۱. سوره شعراء (۲۶)، آیه ۴.

عز و جلّ تسلیم و خاضع خواهد شد.^۱

از امام باقر علیه السلام هم درباره این آیه پرسیدند، فرمودند:
گردنهای بنی امیه برای آن خوار می شود؛ آن آیه از
خورشید آشکار می گردد و او علی بن ابی طالب علیه السلام
است که هنگام زوال خورشید و تابش آفتاب ساعتی
بالای سر مردم آشکار شود، تا آنجا که صورتش ظاهر
گردد، و مردم حسب و نسبش را بشناسند.
سپس فرمودند:

همانا بنی امیه کارشان به جایی می رسد که هر کدام از
آنان پشت درختی پنهان شود، آن درخت گوید: پشت
من مردی از بنی امیه است، او را بکشید.^۲

۱. روضه کافی، ص ۳۱۰.

۲. سیمای حضرت مهدی علیه السلام در قرآن، ص ۲۸۳ به نقل از نسخه خطی
تأویل الآيات الظاهرة.

مضطّر واقعی

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ
خُلَفَاءَ الْأَرْضِ...^۱

یا [کیست] آن کس که درمانده را - چون وی را بخواند -
اجابت می کند و گرفتاری را برطرف می گرداند و شما
را جانشینان این زمین قرار می دهد؟...

امام باقر علیه السلام فرمودند:

گویی - به خدا سوگند - قائم علیه السلام را می نگریم در حالی که
به حجر الأسود تکیه زده، سپس حق خویش را از
خداوند می خواهد؛ آنگاه می گوید: ای مردم هرکس
درباره خداوند با من مراجعه کند پس [بداند که] من
نزدیکترین افراد به خداوند هستم. ای مردم هرکس
درباره آدم با من مراجعه کند پس من نزدیکترین کسان
به آدم هستم، ای مردم هرکس درباره نوح با من مراجعه
نماید، پس من نزدیکترین افراد به نوح می باشم. ای
مردم هرکس درباره ابراهیم با من مراجعه کند، پس

[بداند که] من نزدیکترین اشخاص به ابراهیم هستم،
 ای مردم هرکس درباره موسی با من مراجعه نماید،
 پس منم نزدیکترین کسان به موسی. ای مردم هر آنکه
 درباره عیسی با من مراجعه کند، پس من نزدیکترین
 [افراد] به عیسی می باشم. ای مردم هرکس درباره
 [رسول خدا] با من مراجعه نماید، پس منم نزدیکترین
 افراد به [رسول خدا] صلوات الله علیهم اجمعین. ای
 مردم هر آنکه درباره کتاب خدا با من مراجعه کند پس
 منم نزدیکترین کسان به کتاب خداوند. سپس به مقام
 ابراهیم خواهد رفت، دو رکعت نماز می گذارد و
 حقش را از خداوند طلب می کند.

حضرت ادامه دادند:

اوست به خدا سوگند [آن مضطری که در کتاب خدا یاد
 شده] در فرموده او: «آیا چه کسی دعای مضطر ناچار
 را به اجابت می رساند و شما را جانشینان زمین قرار
 می دهد» پس نخستین کسی که با او بیعت کند جبریل
 است؛ سپس آن سیصد و سیزده مرد [بیعت می کنند]؛
 پس هر کدام از آنها پیش از آن هنگام از منزلش بیرون
 بوده، به مقصد خواهد پیوست و هر کدام دچار سفر
 نبوده از بستر خوابش مفقود خواهد شد و همین است
 فرموده امیرالمؤمنین علیه السلام: آنانند مفقود شوندگان از
 خوابگاههایشان، و آن فرموده خدای عز و جل است:
 «پس بر کارهای نیک سبقت بگیرید هر کجا باشید
 خداوند همه شما را به یک جا می آورد» خیرات همان
 ولایت است.

و [خداوند] در جای دیگر فرموده: و «چنانچه

عذاب را تا هنگام معینی [به دست افراد معدودی] به تعویق اندازیم...»، و ایشان اصحاب قائم علیهم السلام هستند، [به خدا سوگند] در یک ساعت نزد او جمع می‌شوند. پس چون به بیداء بیاید، لشکر سفیانی به سویش خروج کند، که خداوند امر فرماید زمین پاهایشان را می‌گیرد، و این است [معنی] فرموده خداوند: «و اگر [از رسول ما] بینی کافران را هنگامی که هراسانند، پس هیچ از عذابشان فوت و زایل نشود و از جایگاه نزدیکی گرفته شوند، و گویند به او ایمان آوردیم» یعنی به قائم آل محمد علیه السلام و با این همه دوری کی توانند به آن مقام نایل شوند [تا آنجا که فرموده: «و میان آنها و آرزوهایشان جدایی و مباینت افتاد»^۱ یعنی: اینکه عذاب نشوند، «همچنان که نسبت به همکیشان آنها پیشتر چنین شد» یعنی: کسانی که پیش از ایشان بودند از تکذیب‌کنندگانی که هلاک گشتند^۲.

۱. سوره سبا (۳۴)، آیه ۵۴-۵۱.

۲. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۰۵.

روز پیروزی

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيْمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ.^۱
 بگو: روز پیروزی، ایمان کسانی که کافر شده‌اند،
 سودی نمی‌بخشد و آنان مهلت نمی‌یابند.

امام ششم علیه السلام ذیل این آیه فرمودند:

[روز پیروزی] روزی است که دنیا بر روی حضرت
 قائم علیه السلام گشوده می‌شود. کسی که پیش از آن هنگام
 مؤمن نبوده و بعد از این فتح یقین کند، ایمانش نفعی به
 حالش نخواهد داشت؛ ولی هر که پیش از آن ایمان
 داشته و منتظر ظهورش بوده ایمانش برایش سودمند
 خواهد بود و خداوند مقام و شأنش را نزد امام قائم علیه السلام
 بزرگ خواهد ساخت و روز قیامت و رستاخیز و
 بهشتش را برایش زینت خواهد کرد. و آتشش را از وی
 محجوب خواهد فرمود و این است پاداش دوستان و
 اهل بیت ولایت امیرالمؤمنین و ذریه پاک آن
 حضرت علیه السلام.^۲

۱. سوره سجده (۳۲)، آیه ۲۹.

۲. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۴۴۵.

مسافرت با قائم علیه السلام

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمُ الْوَادِيَّ الْوَادِيَّ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا آمِنِينَ.^۱
و میان آنان و میان آبادانی هایی که در آنها برکت نهاده بودیم، شهرهای متصل به هم قرار داده و در میان آنها مسافت را به اندازه، مقرر داشته بودیم. در این [راه] ها، شبان و روزان آسوده خاطر بگردید.

امام صادق علیه السلام در توضیح این آیه به یکی از اصحاب خود فرمودند:

ای ابوبکر در میان آنها در شبها و روزهای با ایمنی مسافرت نمایند با قائم ما اهل البیت علیهم السلام.^۲

۱. سوره سبا (۳۴)، آیه ۱۸.

۲. شیخ طوسی، محمد بن حسن، الغیبة، ص ۲۰۹.

سرور ابراهیم ﷺ

وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ.^۱
و بی گمان، ابراهیم از پیروان اوست.

جابر بن یزید جعفی از امام جعفر صادق علیه السلام راجع به تفسیر این آیه پرسید آن حضرت علیه السلام فرمودند:

همانا خداوند سبحان هنگامی که ابراهیم علیه السلام را آفرید، پرده از روی چشمش برگرفت. ابراهیم نگاه کرد و نوری در کنار عرش مشاهده نمود، عرضه داشت: إلهای این نور چیست؟ به او گفته شد: این نور محمد صلی الله علیه و آله و سلم برگزیده از خلق من است؛ و نوری هم در کنار آن نور دید. پرسید: خدایا و این نور چیست؟ به او گفته شد: این نور علی بن ابی طالب علیه السلام یاور دین من است. در کنار آن دو، نور سه نور دیگر دید، پرسید: خدایا این نورها چیستند؟ به او گفته شد: این [نور] فاطمه علیها السلام، - که دوستانش را از آتش بازداشته و جدا کرد -، و نور دو پسرش حسن و حسین علیهما السلام است.

۱. سوره صافات (۳۷)، آیه ۸۳

آنگاه ابراهیم گفت: بار الهائیه نور هم می بینم که پیرامون آنان را گرفته اند؟ گفته شد: ای ابراهیم، ایشان امامان از فرزندان علی و فاطمه هستند. ابراهیم عرضه داشت: بار خدایا به حق این پنج تن تو را سوگند می دهم که به من بشناسانی آن نه تن کیانند؟

[خداوند] فرمودند: ای ابراهیم اولین آنها علی بن الحسین است و پسرش محمد و پسرش جعفر و پسرش موسی و پسرش علی و پسرش محمد و پسرش علی و پسرش حسن و حجت قائم پسر اوست علیه السلام.

پس ابراهیم علیه السلام گفت: ای خدا و سید من، نورهایی را می بینم پیرامونشان حدقه زده اند که شماره آنها را جز تو کسی نمی داند؟ گفته شد: ای ابراهیم ایشان شیعیان امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام هستند. ابراهیم گفت: به چه [نشانه هایی] شیعیان او شناخته می شوند؟ [خداوند] فرمودند: به [خواندن] پنجاه و یک رکعت نماز، و بلند خواندن بسم الله الرحمن الرحیم، و قنوت گرفتن پیش از رکوع، و انگشتی به دست راست کردن. در این هنگام ابراهیم گفت: بار خدایا مرا از شیعیان امیرالمؤمنین قرار ده.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

پس خداوند این را در کتاب خود خبر داد که فرمودند: «و به راستی که از جمله شیعیان او، ابراهیم است»^۱.

بی نیازی نور خورشید

وَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا...^۱
و زمین به نور پروردگارش روشن گردد....

از امام صادق علیه السلام روایت شده که ذیل این آیه فرمودند:
پروردگار زمین، یعنی امام زمین.
عرض کردم: هر گاه ظهور کند چه می شود؟ فرمودند:
در آن صورت مردم از نور آفتاب و نور ماه بی نیاز
می شوند و به نور امام اکتفا می کنند.^۲

۱. سوره زمر (۳۹)، آیه ۶۹.

۲. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۵۳.

لطف بی انتهای رب

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ * مَنْ
كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ
الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ.^۱

خدا نسبت به بندگانش مهربان است: هر که را بخواهد،
روزی می دهد و اوست نیرومند غالب * کسی که کشت
آخرت بخواهد، برای وی در کشته اش می افزاییم و
کسی که کشت این دنیا را بخواهد، به او از آن می دهیم
و[لی] در آخرت او را نصیبی نیست.

ابو بصیر از امام صادق علیه السلام درباره این آیه پرسید؛ فرمودند:
یعنی: ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام [را روزی می دهد].
گفتم: هر کس حاصل کشت آخرت را می خواهد؟
فرمودند:

معرفت امیرالمؤمنین و امامان علیهم السلام [درباره در کشتش
می افزاییم] فرمودند: بر معرفتش می افزاییم.
فرمودند: تا بهره اش را از دولت امامان علیهم السلام دریافت

دارد و هر آنکه حاصل کشت دنیا را فقط بنخواهد از آن
سهمی به او می‌دهیم ولی دیگر در آخرت بهره‌ای
برایش نخواهد بود فرمودند: در دولت حق با حضرت
قائم علیه السلام نصیب و بهره‌ای برایش نخواهد بود^۱.

خبر ناگهانی

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ.^۱
آیا جز [این] انتظار می‌برند که رستاخیز - در حالی که
حدس نمی‌زنند - ناگهان بر آنان در رسد؟

از امام پنجم علیه السلام درباره این آیه پرسیدند آن حضرت
فرمودند:

آن ساعت حضرت قائم علیه السلام است که به ناگاه [خبر
ظهور و قیامش] به آنان می‌رسد.^۲

۱. سوره زخرف (۴۳). آیه ۶۶.

۲. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۵۷۱.

مقدرات شب قدر

حَمَّ* وَ الْكِتَابِ الْمُبِينِ* إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ* فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ.^۱
 حاء، میم* سوگند به کتاب روشنگر* [که] ما آن را در
 شبی فرخنده نازل کردیم. [زیرا] که ما هشدار دهنده
 بودیم* در آن [شب] هر [گونه] کاری [به نحوی]
 استوار فیصله می یابد.

از امام ششم و امام هفتم علیهما السلام درباره این آیه نقل شده است:
 «حَمَّ* سوگند به کتاب روشن* همانا ما نازل
 کردیم» یعنی قرآن را [نازل کردیم] در شب مبارکی تا
 خلق را [از عذاب آخرت] بترسانیم و هشدار دهیم و
 آن شب قدر است، خداوند در آن شب قرآن را یک جا
 به بیت المعمور نازل فرمود: سپس از بیت المعمور بر
 پیغمبر [رسول خدا] صلی الله علیه و آله در طول بیست [و سه] سال
 [به تدریج] نازل گشت. «در آن شب هر امری با
 حکمت، تعیین و ممتاز می شود» یعنی در شب قدر،

۱. سورة دخان (۴۴)، آیات ۱-۴.

«هر امری با حکمت» یعنی: خداوند هر امری را از حق و [از] باطل و آنچه در آن سال می‌شود همه را تقدیر می‌فرماید و بداء و مشیت [در آنها] برایش هست، آنچه را بخواهد از اجلها و روزی‌ها و ابتلائات [و عوارض] و بیماریها را پس و پیش می‌کند، و آنچه بخواهد در آنها می‌افزاید، و آنچه بخواهد از آن می‌کاهد.

و رسول خدا ﷺ آن [مقدرات] را به امیرالمؤمنین علیؑ القا می‌نماید، و امیرالمؤمنین به امامان علیؑ القا می‌نماید تا کار به حضرت صاحب الزمان عجله منتهی می‌گردد، و آنچه در آن بداء و مشیت و تقدیم و تأخیر هست برای او [به طور] مشروط بیان می‌گردد.^۱

سه روز آرزو

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ أَيَّامَ اللَّهِ...^۱
به کسانی که ایمان آورده‌اند بگو تا از کسانی که به
روزهای [پیروزی] خدا امید ندارند، درگذرند، تا
[خدا هر] گروهی را به [سبب] آنچه مرتکب
می‌شده‌اند، به مجازات رساند.

از حضرت امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند:
روزهایی که مورد امید و آرزو هستند سه روز
می‌باشند: روز قیام حضرت قائم علیه السلام، و روز رجعت، و
روز قیامت.^۲

۱. سوره جاثیه (۴۵)، آیه ۱۴.

۲. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۵۷۶.

ناگهانی بودن ظهور

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا
فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرُهُمْ^۱.

آیا [کافران] جز این انتظار می‌برند که رستاخیز به ناگاه
بر آنان فرا رسد؟ و علامات آن اینک پدید آمده است.
پس اگر [رستاخیز] بر آنان در رسد، دیگر کجا جای
اندرزشان است.

از امام پرسیده شد: آیا برای امید منتظر مهدی علیه السلام وقت
معینی هست که مردم آن را بدانند؟ فرمودند:

حاشا که خداوند وقتی برای آن تعیین فرماید.

گوید: عرضه داشتم: برای چه ای مولای من؟ فرمودند:

زیرا که او همان ساعت است که خدای تعالی فرموده:

«از تو می‌پرسند هنگام ساعت را که چه وقت خواهد

بود، بگو البته علم آن نزد پروردگار من است کسی جز

او آن ساعت را روشن و ظاهر نتواند کرد [شأن و

عظمت] آن ساعت در آسمانها و زمین بسی سنگین

۱. سوره محمد صلی الله علیه و آله (۴۷)، آیه ۱۸.

است جز به طور ناگهانی شما را نیاید از تو می پرسند گویی که تو کاملاً بدان آگاهی. بگو علم آن ساعت فقط نزد خداوند است ولیکن بیشتر مردم [این حقیقت را] نمی دانند^۱ و فرموده: «و علم ساعت نزد اوست» و نفرموده نزد کس دیگری غیر او. و نیز فرموده: «آیا [ناگروندگان] جز این انتظار دارند که آن ساعت به ناگاه آنان را فرا رسد که شرایط و علایم آن [هم اکنون] آمده، و پس از آمدن آن دیگر تذکرشان چه سودی به حالشان دارد» و باز فرموده: «آن ساعت نزدیک آمد و ماه شکافته شد»^۲ و فرموده: «و تو چه دانی شاید که آن ساعت نزدیک باشد، آنان که به ساعت ایمان ندارند [از روی تمسخر] تقاضای زودتر شدن آن را دارند و [اما] آنانکه ایمان آورده اند از آن ساعت سخت بیمناکند و می دانند که آن روز بر حق است توجه کنید آنان که درباره ساعت جدال کنند در گمراهی دوری هستند»^۳. عرض کردم: ای مولای من، معنی «یَمَارُون» (جدال می کنند) چیست؟ امام صادق (ع) فرمودند: می گویند قائم کی متولد شده و چه کسی او را دیده و در کجاست و کی ظاهر می شود؟ تمام اینها از جهت عجله کردن در امر خداوند و شک در قضای الهی است. آنان دنیا و آخرت را زیان کرده اند و پایان بد از آن کافران است. مفضل گوید: عرضه داشتم: ای مولای من! پس وقتی برای آن تعیین نمی کنید؟ فرمودند:

۱. سورة اعراف (۷)، آیه ۱۸۷.

۲. سورة قمر (۵۴)، آیه ۱.

۳. سورة شوری (۴۲)، آیات ۱۷-۱۸.

ای مفضل برای آن وقتی مگذار که هرکس برای ظهور
مهدی ما وقتی تعیین نماید، خود را در علم خداوند
شریک دانسته و [به ناحق] مدعی شده که خدای تعالی
او را از اسرار خویش آگاه ساخته است.^۱

۱. شیخ صدوق، محمد بن علی بن الحسین، الهدایة، صص ۳۹۲-۳۹۳.

حق، همان قائم است

فَوَرَبَّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ.^۱
 پس سوگند به پروردگار آسمان و زمین که واقعاً او حق
 است، همان گونه که خود شما سخن می‌گویید.

امام سجاد (ع) درباره این آیه فرمودند:

اینکه [خداوند] فرموده: «این حق است» قیام حضرت
 قائم (عج) است، و در همان مورد این آیه نازل شد:
 «خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و عمل صالح
 انجام دهند، وعده فرموده که [در ظهور امام
 قائم (عج)] در زمین خلافت دهد - چنان که امم صالح
 پیامبران گذشته را جانشین پیشینیان خود ساخت - و
 دین پسندیده آنان را بر همه جا مسلط و نافذ گرداند و بر
 همه مؤمنان پس از ترس و هراس از دشمنان، ایمنی
 کامل عطا فرماید»^{۲، ۳}.

۱. سوره ذاریات (۵۱)، آیه ۲۳.

۲. سوره نور (۲۴)، آیه ۵۵.

۳. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۶۱۵.

صحیفه‌ای برای شب ظهور

وَالطُّورِ * وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ * فِي رَقٍّ مَّنْشُورٍ.^۱
سوگند به طور * و کتابی نگاشته شده * در طوماری
گسترده.

امام صادق علیه السلام فرمود:

آن شب که قائم آل محمد علیه السلام قیام می‌کند رسول
خدا صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین علیه السلام و جبرئیل علیه السلام بر فراز حرا
فرود می‌آیند. جبرئیل به او گوید: اجابت کن. آنگاه
رسول خدا صلی الله علیه و آله صحیفه‌ای را بیرون می‌آورد و آن را به
علی علیه السلام می‌دهد و [به او] فرماید: بنویس: «به نام
خداوند بخشنده مهربان، [این] عهدنامه‌ای است از
خداوند و از رسول او و از علی بن ابی طالب برای فلان
فرزند فلان به نام او و نام پدرش». و این است [معنی]
قول خدای عزّ و جلّ در کتابش: سوگند به طور * و
سوگند به کتاب نوشته مسطور * در صحیفه گشوده
شده و این نامه‌ای است که علی بن ابی طالب علیه السلام نوشته

۱. سوره طور (۵۲)، آیات ۱-۳.

و صحیفه گشاده شده همان است که رسول خدا ﷺ
آن را از آستین جامه اش بیرون آورد. گفتم: سوگند به
بیت المعمور، او رسول خدا ﷺ است؟ فرمود: آری،
املاکنده رسول خداست و نویسنده علی علیه السلام^۱.

۱. دلائل الإمامة، ص ۲۵۶.

مجرمان و سیمایشان

يُغَرِّفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيْمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالْأَوْصِي وَالْأَقْدَامِ.^۱
تبهکاران از سیمایشان شناخته می‌شوند و از پیشانی و
پایشان بگیرند.

امام ششم ذیل این آیه فرمودند:

خداوند آنها را می‌شناسد، ولی این آیه دربارهٔ قائم علیه السلام
نازل شده، و اوست که آنها را به چهره‌هایشان
می‌شناسد، پس او و اصحابش آنها را از دم شمشیر
می‌گذرانند.^۲

۱. سورة الرحمن (۵۵)، آیه ۴۱.

۲. نعمانی، الغیبة، ص ۱۲۷.

زنده کردن زمین

إِغْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا.^۱

بدانید که خدا زمین را پس از مرگش زنده می گرداند....

از امام پنجم علیه السلام نقل کرده اند که ذیل این آیه فرمودند:

خدای عز و جل زمین را به وسیله حضرت قائم علیه السلام

زنده می کند، پس از مردن آن (کفر اهل زمین)^۲ و کافر

مرده است.^۳

۱. سوره حدید (۵۷) آیه ۱۷.

۲. مردن زمین به کفر ورزیدن اهل آن است.

۳. کمال الدین، ج ۲، ص ۶۶۸.

عجب از جمادی تارجب

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا
مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ.^۱

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، مردمی را که خدا بر آنان
خشم رانده، به دوستی مگیرید. آنها واقعاً از آخرت
سلب امید کرده‌اند، همان گونه که کافران اهل گور، قطع
امید نموده‌اند.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرموده بودند:

به شدت از حوادثی که میان جمادی و رجب است در
تعجبم.

پس مردی به پاخواست و عرضه داشت: یا امیرالمؤمنین این چه
شگفتی است که شما پیوسته از آن در تعجب هستید؟ فرمودند:
مادرت در عزایت بگرید، و کدام شگفتی از این
عجیب‌تر است که مردگانی هر دشمن خدا و رسول او
اهل بیتش را بزنند؟... و این است تأویل این آیه و سپس
آیه فوق را تلاوت کرده و ادامه دادند هنگامی که کشتار

شدت یابد، گویند: [حضرت قائم علیه السلام] مرده و هلاک گشته، و به کدام وادی رفته است، و همان است تأویل این آیه: «سپس بار دیگر شما را بر آنان باز سلطه دهیم و به وسیلهٔ اموال و فرزندان مدد نماییم و تعداد [افراد] آنان را بیشتر سازیم»^۱ و^۲.

۱. سوره اسراء (۱۷)، آیه ۶.

۲. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۶۸۴.

تمام نور خدا

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَاللَّهُ يُنِيرُ تُوْرِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ^۱.

می خواهند نور خدا را با دهان خود خاموش کنند و
حال آنکه خدا - گرچه کافران را ناخوش افتد - نور خود
را کامل خواهد گردانید.

از امام کاظم علیه السلام ذیل این آیه روایت کرده اند که فرمودند:
می خواهند ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام را با پف دهانشان
خاموش نمایند.

عرض کردم: و خداوند تمام کننده نور خود است فرمودند:
خداوند تمام کننده امامت است، به دلیل فرموده
خدای عز و جل «آنان که به خداوند و رسول او و نوری
که نازل ساختیم ایمان آوردند» پس نور همان امام
است.

عرضه داشتم: «اوست خدایی که رسولش را به هدایت و
دین حق فرستاد» فرمودند:

۱. سورة صف (۶۱)، آیه ۸

[یعنی] اوست خدایی که رسول خویش را به ولایت وصیش امر فرمود، ولایت همان دین حق است، گفتم: تا بر همه دین غالب گردانند فرمودند: [یعنی] هنگام قیام حضرت قائم علیه السلام آن را بر تمامی ادیان غالب سازد. خداوند فرماید: و«خداوند تمام کننده نور خود است» [یعنی] ولایت قائم علیه السلام را به مرحله تمام می‌رساند، و هر چند کافران را خوش نیاید [یعنی] هر چند کافران به ولایت علی علیه السلام اکراه دارند.

عرضه داشتم: این تنزیل است؟ فرمودند: آری، اما این حرف تنزیل است، و اما غیر آن تأویل می‌باشد.^۱

چه خواهید کرد؟

قُلْ إِنْ أَصْبَحَ مَاءُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ^۱
بگو: به من خبر دهید، اگر آب [آشامیدنی] شما [به
زمین] فرو رود، چه کسی آب روان برایتان خواهد
آورد؟

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام درباره تأویل این آیه
فرمودند:

[یعنی] هرگاه امامتان را نیاید و او را نبینید، چه
خواهید کرد.^۲

۱. سوره ملک (۶۷)، آیه ۳۰.

۲. کمال الدین، ج ۲، ص ۳۶۰.

سال ۲۶۰ هجری!

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ * الْجَوَارِ الْكُنَّسِ.^۱

نه، نه! سوگند به اختران گردان * [کز دیده] نهان شوند
وازنو آیند.

از امام پنجم علیه السلام درباره این آیه پرسیدند؛ آن حضرت علیه السلام
فرمودند:

«خُنَّس» امام است که در زمان خودش هنگامی که
مردم از او بی اطلاع می شوند، سال ۲۶۰ پنهان می شود؛
سپس همچون ستاره نافذ [تابان] در تاریکی شب
آشکار می گردد، اگر آن دوران را درک کنی، دیده ات
روشن می شود.^۲

۱. سوره تکویر (۸۱)، آیات ۱۵-۱۶.

۲. الکافی، ج ۱، ص ۳۴۱.

مهلتی اندک

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا * وَ أَكِيدُ كَيْدًا * فَمَهْلٍ الْكَافِرِينَ أَهْلُكُم
رُؤُودًا.^۱

آنان دست به نیرنگ می زنند * و [من] نیز دست به
نیرنگ می زنم * پس کافران را مهلت ده، و کمی آنان را
به حال خود واگذار.

ابو بصیر درباره آیه فوق می پرسد، امام صادق علیه السلام جواب
می دهند:

با رسول خدا صلی الله علیه و آله کید نمودند، و با حضرت علی علیه السلام
کید کردند، و نسبت به فاطمه علیها السلام با کید و مکر رفتار
نمودند، پس [خداوند] فرمود: ای محمد: آنان هر چه
بتوانند کید و مکر می کنند، و من هم [در مقابل آنان کید
خواهم کرد، پس تو - ای محمد - کافران را کمی مهلت
ده] تا وقت برانگیختن قائم علیه السلام که برای او از جباران و
طاغوت‌های قریش و بنی امیه و سایر مردم انتقام خواهد
گرفت.^۲

۱. سوره طارق (۸۶)، آیات ۱۵-۱۶.

۲. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۱۶.

والفجر

وَالْفَجْرِ * وَ لَيَالٍ عَشْرٍ * وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ * وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ.^۱

سوگند به سپیده دم * و به شبهای دهگانه * و به جفت و
تاق * و به شب وقتی سپری شود.

امام صادق علیه السلام ذیل این آیه فرمودند:

«والفجر» فجر همان قائم علیه السلام است؛ «لَيَالٍ عَشْرٍ»
امامان علیهم السلام از حسن [مجتبی] تا حسن [عسکری]
هستند؛ «وَالشَّفْعِ» امیرالمؤمنین و فاطمه علیهما السلام
می باشند، «وَالْوَتْرِ» همان خداوند یکتا است که هیچ
شریک ندارد، «وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ» منظور دولت حبت
است که سرایت می کند تا دولت [قیام] حضرت
قائم علیه السلام منتهی گردد.^۲

۱. سورة فجر (۸۹)، آیات ۱-۴.

۲. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۷۹۲.

اوج درخشندگی

وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا * وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاها * وَالتَّهَارِ إِذَا جَلَاها
* وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا...^۱

سوگند به خورشید و تابندگی اش * سوگند به ماه چون
پی [خورشید] رود * سوگند به روز چون [زمین را]
روشن گرداند * سوگند به شب چو پرده بر آن پوشد.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«سوگند به خورشید و هنگام اوج درخشندگی اش»
شمس: امیرالمؤمنین علیه السلام است. و «هنگام اوج
درخشندگی اش»: قیام حضرت قائم علیه السلام است: زیرا که
خدای سبحان فرموده: و اینکه مردم هنگام اوج
درخشندگی خورشید جمع شوند، «و سوگند به ماه که
در پی آن تابان است» حسن و حسین علیهما السلام هستند، «و
سوگند به روز که تاریکی را می زداید» قیام حضرت
قائم علیه السلام است، «و سوگند به شب گاهی که عالم را در
پرده سیاهی برکشد» حبتر و دولت اوست و این در
حالی است که حق او را خواهد پوشاند، «و سوگند به

۱. سوره شمس (۹۱)، آیات ۱-۴.

آسمان بلند و آنکه این کاخ رفیع را بنا نهاد» او حضرت محمد ﷺ است، اوست آسمانی که خلاق در علم و دانش به سوی او بالا می‌روند، «و سوگند به زمین و آنکه آن را گستراند» ارض شیعه است، «و سوگند به نفس و آنکه او را مستقیم بیافرید» او مؤمن است که آفرینش معتدلی دارد [که پنهان است و بر حق]، «و به او شر و خیر را الهام نمود» حق را از باطل به او [آن نفس] شناسانید، «و سوگند به نفس و آنکه او را مستقیم بیافرید به راستی هر که آن را پاک دارد رستگار است» نفسی که خداوند آن را پاکیزه گرداند، البته رستگار شده و هر که را به پلیدی انداخت زیانکار گشته است. و اینکه فرموده: «قوم ثمود از روی سرکشی [حقایق وحی را] تکذیب کردند» ثمود گروهی از شیعه است که خداوند سبحان فرماید: و اما قوم ثمود را هدایت کردیم پس آنان کوری و گمراهی را بر هدایت برگزیدند پس صاعقه عذاب خواری آنان را گرفت» و این عقوبت شمشیر است هرگاه حضرت قائم عج به پا خیزد. و اینکه فرموده: «پس رسول خدا به آنان فرمود [او پیغمبر اکرم است] این ناقه خداوند است و آبشخور آن» ناقه امام است که از سوی خداوند فهمانیده و آبشخور علم نزد اوست، «پس او را تکذیب کردند و ناقه را پی نمودند که خداوند هم به کیفر گناهشان هلاکشان ساخت» [این] در رجعت است، «از پایان کار بیم ندارد» یعنی: از مانند آن چنانچه باز گردد ترسی ندارد.^۱

۱. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۸۰۳

تا سپیده دم

سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ.^۱
[آن شب] تا دم صبح، صلح و سلام است.

یکی از اصحاب امام صادق علیه السلام از ایشان می پرسد که آیا آنچه در شب قدر ممتاز و پراکنده می شود، همان اموری است که خدای سبحانه و تعالی در آن تقدیر می کند؟ امام صادق علیه السلام فرمودند:

قدرت خداوند توصیف نمی شود [زیرا که فرموده: «در آن شب هر امری با حکمت ممتاز و جدا می شود» پس چگونه امری با حکمت خواهد بود مگر آنچه را که او ممتاز ساخته؟] و قدرت خداوند سبحان وصف ناپذیر است زیرا که او آنچه را بخواهد پدید می آورد؛ و اینکه فرموده: «از هزار ماه بهتر است» یعنی: حضرت فاطمه علیها السلام، و اینکه خدای تعالی فرموده: «فرشتگان و روح در آن شب فرود می آیند» فرشتگان در اینجا مؤمنانی هستند که علم آل محمد علیهم السلام را دارند،

۱. سوره قدر (۹۷)، آیه ۵.

«والروح» روح القدس است، و آن [در] فاطمه علیها السلام می باشد؛ «از هر امر [و فرمان و سرنوشتی] سلام و رحمت است» یعنی: هر امری که تسلیم کننده اش آن را تسلیم کند، «تا طلوع سپیده دم» یعنی (تا وقتی که) قائم علیه السلام قیام کند.^۱

۱. تأویل الآيات الظاهرة، ص ۸۸.

مثلهایی مخصوص چهارده معصوم علیهم السلام

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰ * وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ. ^۱
سوگند به شب چون پرده افکند و روز چون آشکار
شود.

امام پنجم علیه السلام پس از بیان تأویل آیه اول ^۲ در مورد آیه دوم
فرمودند:

«روز» همان قائم از ما اهل البیت علیهم السلام است که هرگاه به
پا خیزد دولت او بر باطل غالب شود، و در قرآن
مثلهایی برای مردم آورده شده خداوند آن را به

۱. سوره لیل (۹۲)، آیات ۱-۲.

۲. ر. ک: سیمای حضرت مهدی علیه السلام در قرآن، ص ۴۳۰.

پیغمبرش و ما خطاب فرموده که جز ما کسی آن را
نمی‌داند.^{۱ و ۲}

۱. تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۲۵.

۲. از مهمترین ویژگیهای بارز شب، تاریکی آن است، و از مهمترین خصوصیات روز روشنایی و درخشندگی آن. و بر هر چیز ناخوشایندی - به طور کلی - کلمه ظلمت و تاریکی را به کار می‌برند، مانند: جهل و شرک و فسق، و همچنین بر همه امور خوشایند و محبوب - از قبیل علم و توحید و ایمان - واژه نور اطلاق می‌گردد و چون امام ظاهر آشکار منبع و سرچشمه انوار هدایت و خیرات است. وقتی حکومت ظاهری‌اش نباشد و مردم نتوانند از آثار آن بهره‌مند شوند، دنیا بر آنان بسان شب تاریک می‌شود، و تاریکیهای مشکلات و ناراحتیهای ایشان را می‌پوشاند. با ظهور امام عجله الله تعالی فرجه تمام آثار کجیها و مفاسد از بین می‌رود. گویی امام صادق علیه السلام از همین جهت - نبود حکومت ظاهری امیرالمؤمنین و اولاد پاک ایشان علیهم السلام را به منزله شب تاریک دانسته که نشانه‌های دین مقدس از بین رفته و هراهای نفسانی و گمراه کننده بر مسلمانان سایه افکنده، و ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه را به روز روشن تشبیه فرموده که هرگاه فرارسد تاریکی شب را با نور و ضیاء خود می‌زداید.

بیا ای آفتاب صبح امید که دنیا شد ز هجران ناشکیبا